

КОНСТИТУЦІЙНЕ ТА МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО

УДК 342.7

DOI: <https://doi.org/10.32886/instzak.2019.01.04>

Кофман Борис Якович,
кандидат юридичних наук,
головний науковий консультант
Інституту законодавства Верховної Ради України,
заслужений юрист України
ORCID 0000-0001-8965-2314
kofman@ukr.net

Kofman Boris Ya.,
Ph. D. in Law,
Chief Scientific Advisor of the
Institute of Legislation of the Verkhovna Rada of Ukraine,
Honored Lawyer of Ukraine
ORCID 0000-0001-8965-2314
kofman@ukr.net

ПРАВОВИЙ СТАТУС ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА ТА ПРАВОВІ СТАНИ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА: ДО ПИТАННЯ ТРАНСФОРМАЦІЇ**Анотація**

Метою статті є дослідження трансформації правового статусу людини і громадянина та правових станів особистості в умовах розвитку національного і глобального громадянського суспільства.

Наукова новизна. У статті окреслено сутність поняття «правовий статус», що на відміну від інших, охоплює величезне коло явищ, зокрема певні фундаментальні правові категорії. Досліджено, що в умовах громадянського суспільства формування та вдосконалення правового статусу людини і громадянина здійснюється на більш усвідомлених та раціональних засадах, що передбачають як активну, конструктивну та мотивовану участь самої людини в цих процесах, так і партнерську допомогу в створенні правовільного простору держави, його розширенні та вдосконаленні. Визначено обопільний зв'язок правового статусу з правовим станом людини.

Висновки. Резюмуючи, необхідно констатувати:

- по-перше, стратегічний зв'язок правового стану людини з її правовим статусом у контексті виникнення, формування, прояву, функціонування, охорони, захисту, гарантування останнього з боку держави і суспільства;

- по-друге, стратегічне значення ролі держави у формуванні громадянського суспільства та його інституційної основи через визнання правового стану людини і формування її правового статусу, залежно від такого правового стану;

- по-третє, стратегічні зміни в межах демократизації суспільного та державного життя на рівні держав-членів міжнародного співтовариства та всього співтовариства держав в умовах правової глобалізації, що сприяють таким змінам через усвідомлення об'єктивної необхідності змін у міжнародному нормопроектванні та нормотворенні, у контексті якісно нового підходу до розуміння, регламентації й регулювання правових станів людини та її правового статусу в умовах формування національного і глобального громадянського суспільства.

Ключові слова: людина, громадянин, правовий статус, правовий стан, громадянське суспільство.

LEGAL STATUS OF HUMAN AND CITIZENSHIP AND LEGAL STATES OF PERSONALITY IN THE CONDITIONS OF CIVIL SOCIETY DEVELOPMENT: TO TRANSFORMATION ISSUE

Abstract

The purpose of the article is to study the transformation of the legal status of a person and a citizen and the legal status of a person in the conditions of development of national and global civil society.

Scientific novelty. The article outlines the economic essence of the concept of «legal status», which, unlike the others, covers a huge range of phenomena, in particular certain fundamental legal categories. It was investigated that in the conditions of civil society, the formation and improvement of the legal status of a person and a citizen is carried out on a more informed and rational basis, which involves both an active, constructive and motivated participation of the person in these processes, and partner assistance in the creation of the right-wing space of the state, its expansion and improvement. The mutual connection of the legal status with the legal status of a person is determined.

Conclusions. The results of the research allow to formulate certain conclusions, in particular, it is determined that the strategic connection of the legal status of a person with his legal status in the context of the emergence, formation, manifestation, functioning, protection, protection, guaranteeing the latter by the state and society. It can also be noted that the strategic importance of the role of the state in the formation of civil society and its institutional basis through the recognition of the legal status of a person and the formation of its legal status, depending on such a legal status. Also, the strategic changes in the democratization of public and public life at the level of the member states of the international community and the entire community of states in the conditions of legal globalization, which contribute to such changes through the awareness of the objective necessity of changes in international norm-design and standard-setting, in the context of a qualitatively new approach to understanding, regulation and regulation of the legal status of a person and his legal status in the conditions of formation of national and global civil society.

Key words: person, citizen, legal status, legal status, civil society.

Постановка проблеми. В умовах становлення, розвитку та вдосконалення демократичної правової державності об'єктивно зростає роль і значення правового статусу людини та громадянина як формалізованої, унормованої і нормативізованої сукупності прав, свобод і обов'язків фізичної особи, яка перебуває у політико-правому зв'язку з конкретною державою (відносини громадянства) або існує та функціонує без наявності такого зв'язку (інші правові стани людини – іноземство /іноземне громадянство/, апатризм, аполізм /стан безгромадянства/, біпатризм /наявність подвійного громадянства чи більшої кількості громадянств (полігромадянство), біженець (наявність громадянства іншої держави, але неможливість знаходження на її території завдяки негативним обставинам перебування – переслідування з політичних, релігійних обставин та ін.) тощо).

Звідси, об'єктивно зростає роль і значення дослідження правового статусу людини і громадянина та правових станів особистості

у їх взаємному зв'язку і взаємодії, причому не стільки в теоретичному контексті, скільки у їх праксеологічному прояві, у процесі життєдіяльності людини (особистості) в рамках організованого соціуму.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Необхідно зазначити, що проблематика цього дослідження, враховуючи його досить складний та поліпредметний характер, знаходиться на рівні міждисциплінарного розуміння та тлумачення, тому його концепції, положення і висновки знайшли своє закріплення в роботах вчених у галузі теорії та історії держави і права, окремих галузей права, особливо конституційного, адміністративного, загального міжнародного (публічного і приватного) права тощо, а також філософії та соціології права, інших гуманітарних напрямків наукового знання.

Серед них такі вчені-юристи, як С. А. Авак'ян, М. Г. Александров, С. С. Алексєєв, В. О. Белов, М. О. Власенко, О. О. Кутафін, В. С. Нерсєсянц, О. І. Харитоновна, Л. С. Явіч та ін. Серед вчених інших гуманітарних

наук слід виділити праці Б. М. Алмазова, Б. Г. Ананьєва, І. В. Блауберг, М. О. Лосько-го, А. Л. Суботіна, Л. фон Мізеса, Т. Парсонса, М. Шелера та ін.

Разом із тим слід зазначити, що проблематика трансформації правового статусу людини і громадянина та правових станів особистості в умовах розвитку громадянського суспільства в рамках вітчизняної юридичної науки практично не досліджувалася.

Метою статті є дослідження трансформації правового статусу людини і громадянина та правових станів особистості в умовах розвитку національного і глобального громадянського суспільства.

Виклад основного матеріалу. Завдяки широкій демократизації суспільного і державного життя у цій досить поліоб'єктній і поліпредметній ідеологічно-, економічно-, соціально-, політично- та психологічно-складній сфері взаємовідносин між людиною (особистістю), соціумом і державою відбулися досить серйозні, «тектонічні» зміни, що були детерміновані могутніми процесами глобалізації, особливо її якісно нової форми – глобалізації правової. Саме вона характеризується:

а) домінуванням конституційно-правових цінностей, що притаманні національному конституціоналізму держав-членів міжнародного співтовариства держав;

б) їх запозиченням міжнародним публічним правом;

в) шляхом закріплення у вигляді міжнародних правових стандартів у рамках багатосторонніх міжнародних міждержавних договорів;

г) через застосування правової конструкції міжнародно-правових зобов'язань держав, що взяті ними у рамках підписаних багатосторонніх міжнародних міждержавних договорів;

д) предметно-об'єктною основою яких є питання та об'єкти, що раніше входили виключно до компетенції внутрішньодержавного регулювання, виступаючи своєрідним маніфестом державного суверенітету (права і свободи людини у їх розмаїтті, виборче право, верховенство права, місцеве самоврядування тощо).

Тобто, можна констатувати, що має місце своєрідний «кругообіг» предметів та об'єктів міжнародного правового регулювання, що не тільки ускладнює, а й суттєво збагачує у бік

технологічності та удосконалення взаємовідносин між людиною (особистістю), соціумом і державою, робить їх більш транспарентними, контрольованими та передбаченими за рахунок розширення не тільки внутрішньодержавного, а й міжнародного (універсального, регіонального, субрегіонального) правового регулювання.

Отже, на першому етапі такого регулювання – предмети та об'єкти, що підпадають під його дію, знаходяться під абсолютним домінуванням суверенної волі держави;

- другий етап характеризується проявом міжнародного інтересу до таких предметів та об'єктів внутрішньодержавного регулювання, зважаючи на їх особливу важливість для існування та розвитку не тільки національної держави, вдосконалення її демократичної правової державності, а й для співдружності держав (регіональної або світової), бо такі предмети та об'єкти внутрішньодержавного регулювання, що визначилися та розвинулися завдяки їх знаходженню в колі конституційних цінностей конкретної держави, співпадають із міжнародно-визначеними орієнтирами існування й розвитку міжнародної спільноти держав, що зафіксовані в основоположних і загально-визначених нормах та принципах міжнародного публічного права (норми і принципи *jus cogens*);

- третій етап характеризується міжнародною нормотворчістю, завдяки якій на рівні універсальної або регіональної співдружності держав проходять процеси нормопроекування та нормотворчості, результатом яких є розробка проекту багатосторонньої міжнародної міждержавної угоди, в рамках якої вказані предмети і об'єкти набувають своєї міжнародно-правової легалізації та визнання. Причому така легалізація відбувається після підписання державами-учасниками тексту міжнародного договору (т. зв. міжнародна імплементація норм міжнародного договору), а визнання реалізується через механізм національної імплементації норм міжнародного права (див. ст. 9 Конституції України);

- четвертий етап пов'язаний із механізмом національної імплементації норм міжнародного права, сутність якого міститься в процесах прямої або бланкетної рецепції, або трансформації норм міжнародного права, що містяться в міжнародних договорах, у норми національного права із застосуванням і до-

триманням усіх національних процедур, передбачених конституцією держави та її конституційним законодавством (ратифікація міжнародного договору, приєднання до міжнародного договору, входження до міжнародного договору тощо);

- п'ятий етап пов'язаним зі здійсненням механізму т. зв. «конвенційного контролю», в рамках якого міжнародна спільнота (універсальна чи регіональна), держави-підписанти й одночасно учасники міжнародного договору здійснюють контроль за кількісними та якісними показниками реалізації й дотримання міжнародно-правових зобов'язань держав, що взяті ними в рамках міжнародного договору і відповідним чином відтворені в національному законодавстві.

Отже, результатом наведеної багатоетапної діяльності є:

а) трансформація предметів і об'єктів внутрішньодержавного (національного) регулювання в предмети й об'єкти міжнародно-правового регулювання;

б) їх подальша міжнародно-правова легалізація, через закріплення в нормах міжнародного права, завдяки механізмам міжнародної нормотворчості, у рамках багатосторонніх міжнародних міждержавних договорів, що підписуються державами – учасницями такого договору;

в) їх подальше визнання на рівні національного законодавства через визнання їх міжнародно-правовими зобов'язаннями держави, застосовуючи механізм національної імплементації норм міжнародного права;

г) трансформація норм міжнародного права (калькування) в норми національного права із закріпленням правового статусу норми поточного законодавчого акта;

д) входження міжнародно-правових зобов'язань держав у контрольні механізми конвенційного контролю.

Наведені положення відіграють важливу інституційну і технологічну роль не тільки у виконанні міжнародно-правових зобов'язань держави у сфері прав і свобод людини (особистості) та громадянина, а й процесах посилення правового статусу людини (особистості) громадянина, а також всіх складових, що з ним пов'язані.

Своєю чергою, свою роль у посиленні цих глобально-державних і колективно-індивідуальних тенденцій відіграли також домі-

нування в міжнародному співтоваристві, а за ним і в побудові та функціонуванні в міжнародному правопорядку концепцій пріоритету прав і свобод людини (особистості) перед правами держави, – що фактично спонукало соціум, який раніше досить повільно і нейтрально існував у межах національної держави та під її тінню і диктатом в рамках державного етатизму, до практично революційного саморозвитку шляхом глибинних соціальних трансформацій, що знайшло свій вираз у формуванні різноманітних, багатоякісних та різнорівневих інституцій громадянського суспільства.

На думку О. І. Харитонової, у правовому статусі можна виокремити такі характерні риси [1]: 1) у ньому знаходиться відображення і вираження воля держави; 2) його зміст, що має певну стабільність, змінюється не з волі осіб, а з волі законодавця; 3) елементи правового статусу – загальні (статусні) права та обов'язки суб'єкта об'єктивного права, його юридична відповідальність – формулюються та існують у формі правових приписів. Як у загальній теорії права, так і в галузевих науках наголошується передусім на єдності правового статусу для всіх [2], водночас його диференціація визначається необхідною для будь-якого серйозного дослідження цієї проблеми.

Аргументами на користь підтвердження особливої важливості правового статусу людини і громадянина (іноземного громадянина, апатрида, біпатрида, біженця тощо) є:

- *по-перше*, об'єктивно, виходячи з екзистенційних та онтологічних чинників глобалізації й розвитку сучасної державності, підвищується такий правовий статус, він трансформується в конституційно-правовий статус людини і громадянина, бо знаходить своє закріплення, регламентацію, регулювання, легалізацію і легітимацію в Конституції України (див. розділ II Конституції України [3]);

- *по-друге*, він вдосконалюється за рахунок міжнародно-правових зобов'язань держави, що взяті нею в рамках підписаних багатосторонніх міжнародно-правових договорів, що регламентують права і свободи людини і громадянина, і у вигляді міжнародних правових стандартів запозичуються національним законодавством України за допомогою використання національного механізму імплементації (ч. 1 ст. 9 Конституції України) – наслідком чого є входження норм міжнародного права в

національне законодавство України, а також запозичення і впровадження національним законодавством міжнародних правових стандартів прав людини;

- *по-третє*, він розширюється та вдосконалюється за рахунок розширення рольових позицій, які виконує людина (особистість) і громадянин у рамках демократичної, правової державності, коли демократичний політичний (державний) режим вдосконалює методи й засоби здійснення державної влади в бік їх суттєвої лібералізації;

- *по-четверте*, сприяє підвищенню рівня автономізації особистості, особливо в контексті розширення її рольових позицій із метою задоволення її різнобічних інтересів в процесі життєдіяльності (кожна людина, незалежно від її правового стану, за умови законного перебування на території конкретної держави, має право та реальні можливості одночасно виконувати різні соціальні ролі – глави і члена родини, батьківства, робітника, студента, пенсіонера, члена громадського об'єднання, включаючи членство в культурологічних, релігійних, національних, наукових, спортивних та інших структурах, платника податків, члена територіальної громади тощо) [4];

- *по-п'яте*, чим більшою є кількість рольових позицій людини, тим більший ступінь її соціалізації та наявності внутрішньої мотивації до участі в діяльності соціальних інституцій – отже, тим більший рівень розширення та вдосконалення її правового статусу в контексті прояву нею відповідних інтенцій-інтересів, вдосконалення використання нею основоположного кадастру конституційних прав, свобод і обов'язків людини та громадянина, зростання обсягу на базі основоположного кадастру конституційних прав, свобод і обов'язків людини і громадянина видових й інших різнооб'єктних та різнорівневих характеристик прав людини і громадянина, завдяки активізації соціальної практики в умовах загальнодержавної і локальної демократії;

- *по-шосте*, в умовах підвищення автономізації особистості, розширення її реальних можливостей для участі в соціальних процесах держава починає звертати увагу, схвалювати, визнавати та легалізувати такі рольові позиції людини і громадянина, робити їх соціальними та нормативними нарративами, зразками, стандартами поведінки, що пов'язані та

визначають комунікативні відносини людини з різними суб'єктами права взагалі та суб'єктами конституційного права особливо, а це веде до виникнення й розширення кола індивідуальних правових і конституційно-правових статусів та правових модусів такої особистості (стосовно суб'єкта права може означати певний ступінь (модифікацію) конкретизації спеціального правового статусу та характеристики статусу суб'єкта на певному етапі процесу (процедури) або у визначеній галузі управління, адміністрування, функціональної діяльності тощо [5], а також до виникнення розмаїття її правових режимів (як порядку регулювання, вираженому у комплексі правових засобів, що характеризують поєднання взаємодіючих дозволів, заборон, а також позитивних зобов'язань, які створюють особливе правове регулювання [6], у рамках яких реалізуються зазначені статуси і модуси.

В умовах громадянського суспільства, як сфери самовияву, самопрояву, самодіяльності і самоорганізації вільних людей (незалежно від їх правового стану – громадян, іноземний громадян, негромадян, біпатрид, біженець тощо) і сфери діяльності добровільно сформованих такими людьми асоціацій (некомерційно спрямованого характеру організацій), що діють у правовільному просторі, тобто за межами прямого втручання і довільної регламентації з боку державної влади і бізнесу, а також інших зовнішніх факторів – зазначені тенденції щодо модифікації правового статусу людини і громадянина не тільки посилюються, а набувають мультиплікативного значення. Така феноменологія формується і розвивається не тільки за рахунок соціальної активності особистості, зростання її внутрішньої мотивації, що є наслідком високого рівня соціалізації та визначення відповідних екзистенційних соціально-перспективних домінант її наступного існування і розвитку, а й також за рахунок телеологічно обґрунтованих активних дій держави щодо формування правовільного простору для функціонування людини в умовах громадянського суспільства. Отже, держава в умовах інтенсифікації процесів формування громадянського суспільства добровільно й усвідомлено виходить із великої кількості сфер соціального життя, залишаючи їх на регламентацію й регулювання людей-членів такого суспільства та його інституцій, що ними самими створені.

Така поведінка держави містить у собі раціональний підхід, бо вона, з одного боку, сприяє формуванню, розкриттю і вдосконаленню позитивних індивідуальних особистісних та професійних якостей людини як члена відповідної територіальної спільноти та соціуму, а з іншого – формуванню позитивних стереотипів колективної поведінки та інших поведінкових настанов в умовах виникнення кризових ситуацій в існуванні та функціонуванні державності (кризи управління, політичні та економічні кризи, терористичні загрози тощо), а також різних життєвих ситуацій негативного характеру (природні або техногенні катаклізми), що є запорукою підтримки людиною держави.

Тобто, можна стверджувати, що в умовах громадянського суспільства формування та вдосконалення правового статусу людини і громадянина здійснюється на більш усвідомлених та раціональних засадах, що передбачають як активну, конструктивну та мотивовану участь самої людини в цих процесах, так і партнерську допомогу у створенні правового простору держави, його розширенні та вдосконаленні.

Разом із тим не можна не звернути увагу на роль правового стану в реалізації правового статусу людини (особистості).

Категорія «правовий стан» є досить цікавою в юриспруденції, бо фактично дозволяє відобразити процеси, що відбуваються в правовій сфері. Є очевидним, що для складання найбільш повної картини положення того чи іншого правового феномена необхідно проаналізувати його юридичний стан. На думку О. В. Парфенова, «правовий стан» відображає в узагальненій формі предмети та явища правової реальності і зв'язки між ними за допомогою фіксації загальних та специфічних ознак, якими виступають властивості юридичних предметів і явищ і відношення між ними» [7].

Отже, термін «правовий стан» охоплює величезне коло явищ, таких, як, наприклад, спорідненість, громадянство, крайня необхідність і т. ін. Більш того, до нього відносяться й такі фундаментальні правові категорії, як законність, правопорядок, правосвідомість тощо. Також необхідно зазначити, що, крім соціальних, інші види стану також можуть ставати правовими. Наприклад, такі психофізичні стани, як здоров'я, афект, неосудність,

алкогольне сп'яніння, відображені в праві і використовуються юристами в повсякденній практиці для кваліфікації правопорушень. Велике значення можуть мати природні явища й процеси. Не випадково право багато уваги приділяє стану навколишнього природного довкілля, стану видів тварин і рослин, а в деяких випадках відстежується навіть стан метеорологічних умов і стан погоди. Правовими станами можуть виступати технічні стани – стан безпеки дорожнього руху, стан транспортних засобів, стан засобів вимірювання – це лише невелика частина цього специфічного різновиду правового стану.

Разом із тим слід відзначити позицію О. В. Парфенова, що містить низку методологічно важливих особливостей ідентифікації правового стану. Вказаний дослідник вважає, що:

а) в юриспруденції правовий стан як поняття характеризується істотністю і фундаментальністю, а його універсальність передбачає найширшу можливість використання для опису різних процесів і явищ, що відбуваються в суспільстві;

б) на практиці правові стани зустрічаються поряд з іншими видами станів, – їх об'єднує те, що всі вони відображають характеристику свого носія, показують форму прояву його буття;

в) тим часом лише для правового стану є характерним зв'язок з державою за допомогою права;

г) правовий стан функціонує поряд з іншими станами, володіє особливою специфікою та призначенням;

д) тільки правовий стан передбачає можливість настання юридичних наслідків [7].

Застосовуючи наведені положення до розуміння правового статусу людини (особистості), можна визначити обопільний зв'язок такого статусу з правовим станом людини, а саме:

- відносно істотності, фундаментальності та універсальності правового стану – можна зазначити, що він лежить в основі правового статусу, детермінує його, збагачує його видову характеристику – правовий статус громадянина, іноземного громадянина, апатрида, біженця тощо – хоча в умовах громадянського суспільства такі види правового статусу в залежності від правового стану відповідним чином нівелюються, завдяки універсалізації правового статусу людини – все ж наявність

і реалізація деяких прав, свобод й обов'язків залишаються залежними від правового стану людини (виборчі права, право на державну службу, обов'язок захисту Батьківщини тощо);

- відносно характеристики носія правового стану, показу форми прояву його буття – можна зазначити, що саме використання профільного терміну дає можливість визначити і відрізнити, по-перше, кадастр прав, свобод і обов'язків кожної людини; по-друге, визначити, відрізнити і порівняти такі права, свободи і обов'язки; по-третє, ідентифікувати правовий статус кожної людини;

- відносно положення про те, що лише для правового стану є характерним зв'язок із державою за допомогою права – можна зазначити, що правовий стан є відповідною передумовою для формування правового статусу людини (особистості) в його багатоманітності та визначеності;

- відносно положення, що правовий стан функціонує поряд з іншими станами, володіє особливою специфікою і призначенням – треба зазначити, що такий симбіоз з іншими станами у підсумку не тільки збагачує правовий статус людини (особистості), а й робить його більш розвинутим, осмисленим, системним, оптимальним та технологічно придатним для застосування в умовах демократичної правової державності та в рамках громадянського суспільства, що надає нових можливостей для багатостороннього розвитку особистості;

- відносно положення, що тільки правовий стан передбачає можливість настання юридичних наслідків – треба зазначити, що воно ще раз підкреслює, підтверджує й акцентує увагу на первинній ролі правового стану людини в формуванні її правового статусу. Разом із тим необхідно вказати, що в умовах громадянського суспільства, яке функціонує в рамках конкретної держави в умовах функціонування демократичної правової державності та правової глобалізації, спостерігаються якісно нові тенденції відносно нівелювання правових станів людини, що напряду підкреслює її зв'язок з державою перебування (громадянство, іноземство, безгромадянство, полігромадянство, біженство тощо) і формування єдиного правового стану, який фактично наближений до стану громадянина, що супроводжується формуванням так званого національного правово-

го режиму. В рамках глобального громадянського суспільства йдуть ще більш ліберальні перетворення [8]. Так, у межах міжнародного нормопроекткування та нормотворення, що здійснюється в рамках ООН, спеціальним доповідачем Управління Верховного комісара Організації Об'єднаних Націй з прав людини Д. Вайсбротом у його Доповіді «Права негромадян» [9] запропоновано виокремлювати серед системного комплексу прав людини дві групи таких прав: а) права громадянина; б) права негромадян; а також наближувати такі права один до одного.

Отже, фактично ми стикаємося з якісно новою позицією міжнародного співтовариства держав з «укрупнення» поділу прав людини (особистості), по-перше, виходячи, з її правового стану (громадянство, безгромадянство, іноземство, полігромадянство, біженство тощо); по-друге, зі спробою урівняти права громадян та негромадян, що знаходяться на території конкретної держави; по-третє, із пропозицією укрупнення групи фізичних осіб, що не є громадянами конкретної держави, але постійно на законних засадах знаходяться на її території; по-четверте, з пропозицією надати рівний правовий статус усім фізичним особам, що входять до цієї макрогрупи негромадян, що фактично, модифікує такий правовий статус до загального правового статусу всіх фізичних осіб-негромадян та його наближення до правового статусу громадян через надання таким особам-негромадянам національного правового режиму; по-п'яте, з пропозицією суттєвого розширення категорій фізичних осіб, що не є громадянами та можуть бути зарахованими до кола негромадян (крім громадян, апатридів, іноземців, осіб із подвійним або полігромадянством, біженців пропонується до категорії негромадян включити прохачів притулку, дітей-негромадян, трудящих-негромадян та членів їх родин, а також жертв торгівлі людьми); по-шосте, перераховане вище фактично змінює всю філософію визнання, легалізації, поваги, охорони, захисту, гарантування прав і свобод людини, що утворилася на момент створення ООН – у бік укрупнення, нівелювання та універсалізації; по-сьоме, врахування пропозицій, що містяться в доповіді, може вплинути на створення якісно нової системи міжнародного права прав людини за рахунок скорочення кола багато-

сторонніх міжнародних конвенцій з прав людини, шляхом створення одного чи декількох документів універсального характеру; по-восьме, такий підхід призведе до інтенсифікації процесів створення інституційної основи громадянського суспільства на всіх рівнях його існування та функціонування.

Висновки. Резюмуючи, необхідно констатувати:

- по-перше, стратегічний зв'язок правового стану людини з її правовим статусом у контексті виникнення, формування, прояву, функціонування, охорони, захисту, гарантування останнього з боку держави і суспільства;

- по-друге, стратегічне значення ролі держави у формуванні громадянського суспільства та його інституційної основи через визнання правового стану людини і формування її правового статусу, залежно від такого правового стану;

- по-третє, стратегічні зміни в межах демократизації суспільного та державного життя на рівні держав-членів міжнародного співтовариства та всього співтовариства держав в умовах правової глобалізації, що сприяють таким змінам через усвідомлення об'єктивної необхідності змін у міжнародному нормопроектванні та нормотворенні, у контексті якісно нового підходу до розуміння, регламентації й регулювання правових станів людини та її правового статусу в умовах формування національного і глобального громадянського суспільства.

Список використаних джерел:

1. Харитонова О. І. Адміністративно правові відносини (проблеми теорії): моногр. Одеса : Юридична література, 2004. 328 с.

2. Мицкевич А. В. Некоторые вопросы учения о субъективных правах. *Правоведение*, 1958. № 1. С. 28–36.

3. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254k/96вр>

4. Мищак І. М. Закон України «Про громадські об'єднання» як новий етап на шляху реалізації конституційного права громадян на свободу об'єднання. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*, 2012. № 6. С. 43–47.

5. Витрук Н. В. Правовой модус личности: содержание и виды. *Проблемы государства*

и права. (Труды научных сотрудников и аспирантов). 1974. Вып. 9. С. 43–50.

6. Алексеев С. С. Общие дозволения и общие запреты в советском праве. М.: Юрид. лит., 1989. С. 185.

7. Парфенов А. В. Понятие и социально-юридическая природа правового состояния. *Юридическая наука и правоохранительная практика*, 2007. № 2 (3). С. 4.

8. Гаазька Конвенція 1930 року з деяких питань стосовно колізій законів про громадянство. URL: zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_218

9. Права неграждан: Доклад. ООН, 2006. 88 с.

References:

1. Kharitonova, O. I. (2004). *Administrativno pravovi vidnosyny (problemy teorii)*. Odesa : Yurydychna literatura [in Ukrainian].

2. Mickiewicz, A. V. (1958). Nekotorye voprosy ucheniya o subektivnyh pravah. *Pravovedenie*, 1, 28–36 4 [in Russian].

3. The Verkhovna Rada of Ukraine. (1996). *Konstytutsiia Ukrainy*. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254k/96вр> (Last accessed: 22.12.2018).

4. Myshchak, I. M. (2012). The Law of Ukraine «On Public Associations» as a New Stage in the Exercising of the Constitutional Right to Freedom of Association. *The Scientific Papers of the Legislation Institute of the Verkhovna Rada of Ukraine*, 6, 43–47 [in Ukrainian].

5. Vitruk, N. V. (1974). Pravovoj modus lichnosti: sodержanie i vidy. *Problemy gosudarstva i prava. (Trudy nauchnyh sotrudnikov i aspirantov)*, 9, 43–50 4 [in Russian].

6. Alekseev, S. S. (1989). *Obshhie dozvoleniya i obshhie zaprety v sovetskom prave*. M. : Jurid. lit. 4 [in Russian].

7. Parfenov, A. V. (2007). Ponjatie i social'no-juridicheskaja priroda pravovogo sostojaniya. *Juridicheskaja nauka i pravohranitel'naja praktika*, 2 (3), 4 [in Russian].

8. Haaz'ka Konventsiia 1930 roku z deiakykh pytan' stosovno kolizij zakoniv pro hromadianstvo. URL: zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_218 (Last accessed: 27.12.2018).

9. Prava negrazhdan: Doklad. OON (2006). [in Russian].

Стаття надійшла до редакції 12 січня 2019 р.